

processes in the lexical-semantic field of partitive lexicon which is revealed by the analysis of the semas of modifications of values in the communicative act. The *purpose* of the article is to describe intraparcellative and interparcellative transfers of values in the lexical-semantic field of partitive lexicon. *Methodology* of the component and contextual analysis and also elements of a stylistic method are used. All these methods were applied according to the synchronous description of material. The *finding* of this research established that intra field variation of lexical-semantic options (25 types of transfers of values) represents its own system multi-scale, multidirectional and the multi-frequency of transfers of the values regulated by language requirements of this microstructure. The comparative tables showing a dynamic proportion of the directions the interparcellative processes and also range of rate of figurative uses included in the work. Analysing the variative relationship the author came to *conclusion* that almost all constituents of field have potential possibility to conduct intra field transfers of names. The most regular, frequent and divaricate process of variations are observed among high-frequency partitives of the second level of abstractness — elements of a zone of the near periphery. The *practical value* of results of the research is possible in respect of forecasting of the corresponding semantic innovations.

Key words: lexical-semantic field, partitive lexis, lexical-semantic variant, lexical-semantic micro group, parcel, figurative usage, actual sense.

Статтю отримано 18.04.2018 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.29.139369>

УДК 811.111'42:808.51/.53:347.965.9:330.837:341.412

КУКОВСЬКА Вікторія Ігорівна,

кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської мови Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича; вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58012, Україна; тел.: +38 099 0025733; e-mail: vita354@rambler.ru; ORCID ID: 0000-0003-1657-1134

АДВОКАТСЬКА ПРОМОВА ЯК СИНТЕЗ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТА ПЕРСОНАЛЬНОГО ДИСКУРСІВ

Анотація. *Актуальність* роботи зумовлена необхідністю виявлення місця адвокатської промови в мовленнєвому інформаційному просторі судового засідання. *Об'єктом* нашої роботи є сучасні успішні американські захисні промови адвокатів. *Предметом* дослідження слугують інституційно-персональні дискурсивні особливості сучасних успішних адвокатських промов. *Мета* дослідження полягає у виявленні ознак персонального та інституційного дискурсів у захисних промовах. У роботі застосовано загальнонаукові *методи*, а саме: абстрагування, аналогії, елементів аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які забезпечують теоретичне обґрунтування результатів і висновкові засади розвідки. У *результаті* нашої роботи розглянуто основні підходи до інтерпретації поняття «дискурс»; вивчено критерії диференціації різних типів дискурсу; виявлено різноманітні дискурсивні характеристики адвокатської промови. *Практичне застосування* отриманих результатів є доречним у викладанні курсів стилістики англійської мови, загального мовознавства, текстології та юрислінгвістики. Зроблено *висновок*, що адвокатська промова є особливим типом інституційно-персонального дискурсу, оскільки поєднує в собі риси обох цих видів дискурсу.

Ключові слова: захисна промова адвоката, дискурс, текст, інституційний дискурс, персональний дискурс.

Постановка проблеми. Сучасна парадигма гуманітарних знань передбачає вивчення мови в комунікативному аспекті, коли у процесі навчання здійснюється ментальний вплив на картину світу слухача. Успішність захисної промови залежить не лише від реальної дійсності, тобто сутності самої судової справи, але й більше від уміння захисника вдало закодувати судову інформацію у вербальних знаках різного типу, які комплексно сприяють ефективності мовленнєвого впливу адвоката-оратора на аудиторію та забезпечують успішність його промови щодо бажаного вирішення судової справи. Звідси випливає актуальність роботи, зумовлена необхідністю виявлення місця адвокатської промови в мовленнєвому інформаційному просторі судового засідання.

Постановка завдань дослідження. Об'єктом нашої роботи є сучасні успішні американські захисні промови адвокатів. Предметом дослідження слугують інституційно-персональні дискурсивні особливості сучасних успішних адвокатських промов.

Мета дослідження полягає у виявленні ознак персонального та інституційного дискурсів у захисних промовах. Поставлена мета визначила такі завдання розвідки: розглянути основні підходи до інтерпретації поняття «дискурс»; вивчити критерії диференціації різних типів дискурсу; виявити різноманітні дискурсивні характеристики адвокатської промови.

Матеріалом дослідження є мовленнєві фрагменти десяти сучасних успішних американських промов, дібрані методом суцільної вибірки (1960–2013 рр.). Загальний обсяг — 8571 речення (близько 800 сторінок). Зосередження на «успішних» справах дає можливість викрити очевидні та приховані комунікативні стратегії і тактики здійснення бажаної ментальної сугестії на судову аудиторію.

У роботі застосовано загальнонаукові методи, а саме: абстрагування, аналогії, елементів аналізу, синтезу, індукції та дедукції, які забезпечують теоретичне обґрунтування результатів і висновкові засади розвідки.

Зв'язок із попередніми дослідженнями. Термін «дискурс» як лінгвістичне поняття був запропонований З. Харрісом у 1952 р. та розглядався як органічна частина тексту або промови, яка повинна існувати за законами цього тексту (М. Беллерт, Г. Браун, М. Хелідей, В. А. Кох, Г. В. Степанов). Утім, на сучасному етапі науковці розглядають текст як спосіб реалізації дискурсу, «таку єдність, у якій все взаємопов'язано» [2, с. 111], а дискурс «можна визначити як текст, взятий у взаємозв'язку із життям, із соціальними й психологічними характеристиками мовців, з подієвим контекстом» [6, с. 8] або просто як «текст плюс ситуація» [9, с. 240].

На думку О. Шейгал, дискурс і текст пов'язані відношенням реалізації, тобто дискурс знаходить своє вираження в тексті. Звідси вона тлумачить дискурс як комунікативну подію, що полягає у взаємодії учасників комунікації за допомогою вербальних текстів та інших знакових комплексів у певних контекстах спілкування. Такий підхід автор представляє у вигляді формули: «дискурс = текст + інтерактивність + ситуативний контекст + культурний контекст» [8, с. 10–12]. Отже, в нашій роботі вважаємо, що, набуваючи індивідуального змісту разом з фоновими знаннями й екстралінгвістичними чинниками, які з'являються внаслідок інтерпретативної діяльності суб'єкта, текст перетворюється на дискурс.

Виклад основного матеріалу. Стосовно питання про типи дискурсу, варто зазначити, що в сучасній лінгвістичній теорії існує велика кількість різних його класифікацій. К. Кусько підкреслює, що «не існує єдиного критерію класифікації дискурсу, диференціація типів і видів дискурсу залежить від визначального принципу їхньої структурної організації» [4, с. 162].

Множинність дискурсивних типологій зумовлена різними принципами, покладеними в їх основу та обраними дослідником відповідно до засад нової парадигми. Проте, на думку І. Шевченко та О. Морозової, класифікаційні розбіжності, що виникають унаслідок тієї чи іншої спрямованості зацікавленень дослідника, в більшості випадків є не взаємовиключними, а взаємодоповнювальними в силу дії принципу невизначеності (за В. Гейзенбергом) [1].

У своєму дослідженні ми погоджуємося з думкою В. Карасика, який поділяє дискурси з соціолінгвістичного погляду учасників спілкування, виокремлюючи особистісно-орієнтований (персональний, неінституційний) та статусно-орієнтований (інституційний) дискурс. Як зазначає дослідник, особистісно-орієнтований дискурс існує у вигляді побутового (повсякденного) і буттєвого спілкування. Наразі побутове (повсякденне) спілкування є генетично початковим типом дискурсу, а буттєве спілкування виступає у вигляді художнього, філософського, міфологічного діалогів [3, с. 7]. Такий підхід, на наш погляд, дає можливість розмежування розмовного й ділового мовлення, а також виявляє їхні основні ознаки та сфери функціонування.

Окрім того, персональний та інституційний дискурси можна розмежувати за такими конститутивними ознаками (регістрами) як середовище (комунікативний простір), режим (офіційність — нейтральність — неофіційність) і стиль спілкування (так звані функційні стилі) [7, с. 25].

Базуючись на критичному огляді наявних поглядів щодо інтерпретації термінів персонального та інституційного дискурсів у мовознавстві, можна припустити, що адвокатська промова є особливим типом інституційно-персонального дискурсу, оскільки, з одного боку, це — «офіційне професійне мовлення» [5, с. 57], а з іншого, це — творчий конструкт, побудований за принципами ораторського мистецтва, де об'єктивуються висновки сторони захисту та висвітлюються докази невинуватості.

Таким чином, захисна промова поєднує риси як інституційного (дотримання зовнішніх процедурних ознак, наявність статусно-орієнтованих характеристик побудови промови, її чітко визначена адресованість у залі суду, точне окреслення проблеми, структурованість подання аргументів, основної ідеї, кінцевої мети промови), так і персонального (стиль повсякденного, неофіційного спілкування з метою здійснення імпліцитного мовленнєвого впливу певного характеру на суд присяжних) дискурсів (див. рис. 1).

Наприклад:

1. ...*She acknowledges she left him in the car. She forgot he was there. She killed him. She also says, I remember dropping him off. I killed my child. She's struggling with the competing things that are going on in her head, her memory that she dropped him off, and her realization that that is not an accurate memory because the child was in the car and the child died. Can we play that? Before we do, Your Honor, do we have the twelve (12) copies of the transcript?* [10].

Зрозуміло, що в зазначеному фрагменті адвокатської промови об'єктивовано риси інституційного дискурсу в ритуальних звертаннях до суду та в загальній будові виступу. Однак схильність до повторювань «*She*», формулювання риторичних запитань, присутність дещо іронічного ставлення до свідка виявляє особистість адвоката.

2. *May it please the court, ladies and gentlemen of the jury, you were picked, we went through a jury selection process on Monday, you had a bunch of questions asked of you, the lawyers got together and we made a selection of the potential -- of the jurors that would sit down and try this case. I have watched you over the last several days, and it's clear to me, and I know it's clear to Ms. Kuglin, I know it's clear*

to Ms. White, and I know it's clear to Mr. Murphy, and I know that Judge McCalla knows that this is the case that each and every one of you have been attentive... [12].

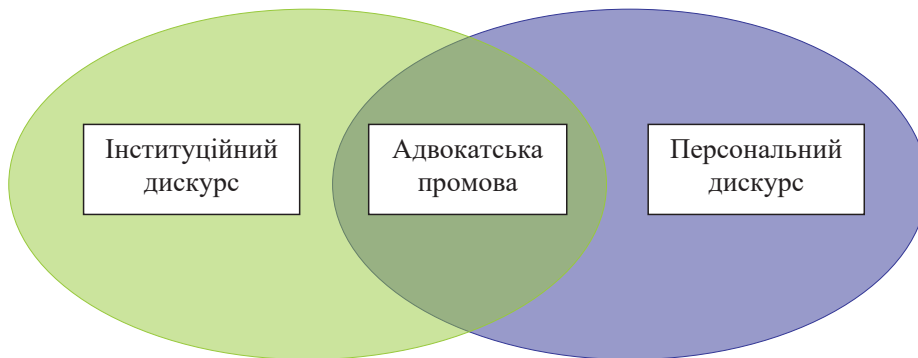

Рис. 1 Місце адвокатської промови в соціолінгвістичному інформаційному просторі

У цьому випадку спостерігаємо поєднання ритуалізованості адвокатського виступу (посилання на присяжних, суддю, судовий процес) з індивідуалізованими рисами мовця-адвоката (*I have watched you, I know it*). У такому фрагменті відчуваємо певний персональний тиск захисника на суд.

3. ...*Ladies and gentlemen, on behalf of Ms. Van Laningham and Mr. Duncan, we are grateful. Grateful for the Judge for putting up with my clumsy and inartful questions and evidence mistakes. Thankful for the court personnel who have made our jobs easier, and especially those who are stopping us from tripping over television cameras. We're very grateful to Ms. Calhoun and her colleague, Mr. Armstrong, who continue to put up with us talking too quickly. Thankful to Mr. Morgan and Mr. Gomez for helping each other and you, by getting the exhibits on the screens. Most of all, we're grateful to you. We're grateful that we have a jury system where real charges can be separated from salacious stories of bad marriage conduct, and grateful that each and every one of you took a month out of your schedules to making the system work...* [11].

У зазначеному фрагменті бачимо також, як усталені інституційні штампи (*Ladies and gentlemen, on behalf of*) поєднуються з персональними ознаками мовлення захисника, котрий намагається шляхом збереження вдячності (*thankful to Mr. Morgan, thankful to the court*) завоювати симпатії аудиторії.

Висновки. Отже, на основі вищезазначеного можна зробити висновок, що визначальними критеріями для типології дискурсу на сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки більшість дослідників вважає його належність до певної сфери діяльності, функціональну спрямованість, специфіку суб'єкта дискурсу, а також ситуацію спілкування. Це дає змогу визначити, що адвокатська промова є синтезом інституційного та персонального дискурсу. Вона поєднує такі ознаки інституційного дискурсу як зовнішні процедурні ознаки, статусну орієнтованість, адресованість промови, чітку ритуалізованість побудови. З іншого боку, адвокатська промова реалізує особливості персонального дискурсу у формі ораторської промови, оскільки характеризується своєю індивідуалізованою презентацією, певною розмовністю викладу інформації та емоціями судового оратора під час судового засідання.

Перспективами роботи вважаємо проведення компаративного дослідження дискурсивних характеристик промов різної сфери функціонування, зокрема судових, політичних і наукових промов.

Література

1. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен* / ред. І. С. Шевченко. — Харків : Константа, 2005. — 356 с.
2. Дресслер В. Синтаксис текста // Новое в зарубежной лингвистике. — М. : Прогресс, 1978. — Вып. 8. — С. 111–138.
3. Карасик В. И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : сб. науч. трудов / ред. В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин. — Волгоград : Перемена, 2000. — С. 5–20.
4. Кусько К. Я. Проблеми дискурсної лінгвістики // Іноземна філологія. — Львів, 2001. — Вип. 112. — С. 161–168.
5. Потова Т. Г., Федюлова М. Н. Об особенностях судебной речи // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Лингвистика. — Челябинск, 2010. — Вып. 10. — С. 57–59.
6. Солганик Г. Я. К определению понятий «текст» и «медiateкст» // Вестник Московского университета. Сер. 10 : Журналистика. — М., 2005. — № 2. — С. 7–16.
7. Фролова І. С. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі : монографія. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. — 344 с.
8. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. — М. : Гнозис, 2004. — 324 с.

9. Ostman J., Virtanen T., *Discourse analysis // Handbook of Pragmatics*. — Amsterdam, Philadelphia, 1995. — P. 239–253.

10. *Sample Closing Arguments Transcripts* [Electronic resource]. — URL : http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts. http://www.stasia.org/case_against/transcript_lance.html — Title from the screen.

11. *Closing arguments — MSN.com* [Electronic resource]. — URL : http://msnbcmedia.msn.com/i/MSNBC/Sections/NEWS/120518_Edwards_Closing_Arguments.pdf. — Title from the screen.

12. *United States of America vs. Vernice Kuglin* [Electronic resource]. — URL : http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt. http://www.stasia.org/case_against/transcript_lance.html — Title from the screen.

References

1. Shevchenko, I. S. (ed.), Morozova, O. I., Martynjuk, A. P., etc. (2005), *Discourse as a cognitive-communicative phenomenon [Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyj fenomen]*, Constant, Kharkiv, 356 p.

2. Dressler, V. (1978), «Syntax of the text», *New in foreign linguistics [«Syntaksys teksta», Novoe v zarubezhnoj lingvistike]*, Progress, Moscow, vol. 8, pp. 111–138.

3. Karasik, V. I. (2000), «About discourse types», *The Language personality : institutional and personal discourse [«O tipakh diskursa», Jazykovaja lichnost' : institutsionalnyj i personalnyj diskurs]*, ed. by V. I. Karasik and G. G. Slyshkin, Peremena, Volgograd, pp. 5–20.

4. Kus'ko, K. Ya. (2001), «Problems of Discourse Linguistics», *Foreign Philology [«Problemy dyskursnoi linhvistyky», Inozemna filolohija]*, Lviv, vol. 112, pp. 161–168.

5. Popova, T. G., Fedulova, M. N. (2010), «About feature of the judicial speech», *Bulletin of the Southern Ural State University. Series : Linguistics [«Ob osobennosti sudebnoj rechi», Vestnik Juzhno-Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta. Serija Lingvistika]*, Cheljabinsk, vol. 10, pp. 57–59.

6. Solganik, G. Ya. (2005), «To the definition of the concepts «text» and «media text»», *Bulletin of Moscow University. Series 10 : Journalism [«K opredeleniju ponjatij «tekst» i «mediatekst»», Vestnik Moskovskogo universiteta, Serija 10 : Zhurnalistika]*, Moscow, vol. 10 (2), pp. 7–16.

7. Frolova, I. E. (2009), *Strategy of Confrontation in English Discourse : Monograph [Stratehija konfrontatsii v anhlomovnomu dyskursi : monohrafija]*, Karazin KhNU, Kharkiv, 344 p.

8. Sheygal, E. I. (2004), *Semiotics of a political discourse [Semiotika politicheskogo diskursa]*, Gnozis, Moscow, 324 p.

9. Ostman, J., Virtanen, T. (1995), «Discourse analysis», *Handbook of Pragmatics*. — Philadelphia, Amsterdam, pp. 239–253.

10. *Sample Closing Arguments Transcripts*, available at : http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts.

11. *Closing arguments — MSN.com*, available at : http://msnbcmedia.msn.com/i/MSNBC/Sections/NEWS/120518_Edwards_Closing_Arguments.pdf.

12. *United States of America vs. Vernice Kuglin*, available at : http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt.

КУКОВСКАЯ Виктория Игоревна,

кандидат филологических наук, ассистент кафедры английского языка Черновицкого национального университета имени Ю. Федьковича; ул. Коцюбинского, 2, г. Черновцы, 58012, Украина; тел. +380990025733; e-mail: vita354@rambler.ru; ORCID ID: 0000-0003-1657-1134

АДВОКАТСКАЯ РЕЧЬ КАК СИНТЕЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО И ПЕРСОНАЛЬНОГО ДИСКУРСОВ

Аннотация. *Актуальность* работы обусловлена необходимостью выявления места адвокатской речи в речевом информационном пространстве судебного заседания. *Объектом* нашей работы являются современные успешные американские защитные речи адвокатов. *Предметом* исследования служат институционально-персональные дискурсивные особенности современных успешных адвокатских речей. *Цель* исследования заключается в выявлении признаков персонального и институционального дискурсов в защитных речах. В работе применены общенаучные *методы*, а именно абстрагирования, аналогии, элементов анализа, синтеза, индукции и дедукции, обеспечивающих теоретическое обоснование результатов и заключению основы разведки. В *результате* проведённого исследования рассмотрены основные подходы к интерпретации понятия «дискурс»; изучены критерии дифференциации различных типов дискурсов; выявлены разнородные дискурсивные характеристики адвокатской речи. *Практическое применение* полученных результатов уместно в преподавании курсов стилистики английского языка, общего языкознания, текстологии и юрислингвистики. Сделан *вывод*, что адвокатская речь является особым типом институционально-персонального дискурса, поскольку сочетает в себе черты обоих этих дискурсов.

Ключевые слова: защитительная речь адвоката, дискурс, текст, институциональный дискурс, персональный дискурс.

Viktoriia I. KUKOVSKA,

Ph.D. in Philology, Assistant Professor of the Department of English Yuriy Fedkovych Chernovtsy National University; 2, Kotsjubyns'kyj st., Chernovtsy, 58012, Ukraine; tel.: +38 099 0025733; e-mail: vita354@rambler.ru; ORCID ID: 0000-0003-1657-1134

DEFENSIVE CLOSING ARGUMENT AS A SYNTHESIS OF INSTITUTIONAL AND PERSONAL DISCOURSES

Summary. The *topicality* of the research follows from the need to identify the place of a defensive closing argument in the speech information space of the court session. The *object* of our research is the modern successful American defensive attorney's speeches. The *subject* of the study is the institutional-and-personal discourse features of modern successful defensive closing argument. The *purpose* of the study is to identify the signs of personal and institutional discourses in a barrister's speech. The paper uses general scientific *methods*, namely abstraction, analogy, elements of analysis, synthesis, induction and deduction, which provide theoretical substantiation of the results and conclusions of the intelligence. As a *finding* of our research, the main approaches to the interpretation of the concept of «discourse» have been considered; the criteria of differentiation of different types of discourse have been studied; the heterogeneous discursive characteristics of the defensive speech have been revealed. The *practical value* of the results obtained is appropriate in teaching English stylistics, general linguistics, textology and jurislinguistics. It is concluded that the barrister's speech is a special type of institutional-personal discourse, since it combines the features of both types of discourse.

Key words: defensive closing argument, discourse, text, institutional discourse, personal discourse.

Статтю отримано 24.04.2018 р.

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.29.139385>

УДК 811.161.1'276.6:61:161.225:316.46.058.5

ТУКОВА Татьяна Владимировна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры украиноведения и гуманитарной подготовки ВГУЗ Украины «Украинская медицинская стоматологическая академия», ул. Шевченко, 23, г. Полтава, 36011, Украина; тел.: +38(099) 71 221 97; e-mail: tvtukova@gmail.com; ORCID ID 0000-0003-1682-2837

ПОХВАЛА КАК РЕАЛИЗАЦИЯ МАНИПУЛЯТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ В МЕДИЦИНСКОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация. *Цель* статьи — показать особенности похвалы как проявления манипулятивной тактики позитива в медицинской среде. *Объект* изучения — медицинский дискурс, *предмет* — похвала. В работе использованы традиционные *методы* наблюдения, компонентного анализа и описательный метод. *Результат* работы состоит в выявлении иллюкутивных, перлокутивных и локутивных сил похвалы как речевого акта в трансакции *врач-пациент*. Дано описание экстралингвистических факторов, влияющих на эффективность похвалы в медицинской среде. Проанализированы языковые средства манифестации похвалы в её прототипической устной форме; охарактеризован модально-регулятивный характер её функционирования с позиции коммуникативно доминирующего врача. **Выводы.** Похвала в медицинском дискурсе репрезентирует принципы милосердия и гуманизма. Её перлокутивный потенциал в неравноправном институциональном общении диады *врач-пациент* на разных этапах лечения достаточно высок. Применение похвалы как манипулятивной стратегии позитива в медицинском дискурсе имеет свои лексико-грамматические, синтаксические и просодические особенности. *Перспективными* представляются исследования способов выражения одобрения в ходе общения неравноправных партнёров с позиции ведомого в медицинской среде. Ждут своего исследователя и особенности речевого поведения коммуникантов в дихотомии *врач — врач* с учётом их статусных характеристик и ситуаций общения. Результаты изыскания могут быть применены при изучении медицинского дискурса, в курсе деонтологии, лингвокультурологии, а также при подготовке студентов-медиков к клинической практике.

Ключевые слова: медицинский дискурс, манипулятивная стратегия, похвала, речевой акт.

Постановка проблемы. Коммуникативная парадигма современных лингвистических изысканий в последнее время всё активнее охватывает институциональные дискурсы. Исследования приобретают междисциплинарный характер, поскольку требуют учёта знаний в области языка, психологии и профессиональной специфика изучаемой дискурсивной среды. Профессию врача справедливо называют лингвоактивной [3]. Всплеск научного интереса к прототипической устной форме медицинского общения наблюдаем в начале XXI столетия [1; 5; 7; 9; 10; 13и др.], что и определяет актуальность предлагаемой работы.

Связь с предыдущими исследованиями. Стратегии и тактики профессионального поведения врача — это неотъемлемая часть его успешной деятельности. Стратегии, как разновидность де-